सत्य तथ्य र निषपक्ष समाचारका सार्थी

दैनिक ज्योती जागरण

Jyoti Jagran Daily

जि.प्र.का.पर्सा द. नं. ३०५/०७८/०७९

वर्ष: २ | अंक : १४० | वि.सं. २०७९ पुस ०५ गते मंगलबार | 20, 2022 Tuesday, DEC | पृष्ठ संख्या : ४ | मूल्य ५ रुपैयाँ

निर्वाचनको रौनक सकिएसँगै पर्सामा तात्तियो भूमि आयोग

वीरगञ्ज, ४ पुष । निर्वाचन र विश्वकप फुटबलको रौनक सकिएसँगै राष्ट्रिय भूमि आयोग पर्सा पुन: तात्तिएको छ । निर्वाचन आचारसंहिताका कारण आफ्ना कामलाई निरन्तरता दिन नपाएको राष्ट्रिय भूमि आयोग पर्साले बाँकी स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गरेको छ । यसअघि पनि अधिकांश स्थानीय तहमा भइसकेको छलफल, अन्तरक्रिया तथा प्रशिक्षण सोमवार धोबिनी गाउँपालिकामा पनि सम्पन्न भएको छ । आयोग पर्साका अध्यक्ष तबरेज अहमदले धोबिनी गाउँपालिकाका जनप्रतिनिसँग आयोगका गतिविधि र काम कर्तव्यका बारेमा छलफल भएको जानकारी दिए । अहमदकै अध्यक्षतामा बसेको बैठकले भूमिहिन दलित, सुकुमबासी र अव्यवस्थित बसोबासीको तथ्यांक संकलन सम्बन्धमा छलफल गरेको छ । बैठकले गाउँपालिकामा आयोगको सेवा केन्द्र स्थापना भएपनि त्यसलाई विस्तार गरेर जिम्मेवार व्यक्ति र कम्प्युटर अपरेटर लगायतका आवश्यक कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा पालिकालाई दिने निर्णय पनि गरेको छ ।

एक साताभित्र पालिकास्तरीय सहजीकरण समिति गठन गर्नुका साथै वडास्तरीय सहजीकरण समिति पनि गठन गरेर ७ दिनभित्र आयोगलाई जानकारी गराउन आग्रह गरिएको छ ।

पलिकाका प्रत्येक वडामा रहेका अव्यवस्थित बसोबासी, भूमिहिन दलित र सुकुमबासीहरुको तथ्यांक संकलन गर्न सूचना जारी भएपनि प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभा निर्वाचनको समयमा आचारसंहिता लागु भएकाले सेवामा अवरोध भएको हुँदा पुन: सूचना गरी फारम संकलन गर्ने निर्णय बैठकले

बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

दलित थर परिवर्तन गर्न देशभरका वडा कार्यालयलाई पञ्चीकरण विभागको पत्र

वीरगंज । गृह मन्त्रालय मातहतको राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्चीकरण विभागले दलित थर परिवर्तन गरी दलित जातिभित्रको थर कायम गर्न निवेदन परेमा सोहीअनुसार गर्न स्थानीय तहलाई निर्देशन दिएको छ ।

देशभरका ६ हजार ७४३ वडा कार्यालयलाई पत्राचार गर्दै विभागले राष्ट्रिय दलित आयोगद्वारा प्रकाशित दलित जातीय अनुसूची विवरणमा उल्लेख भएमा सम्बन्धित दलित जातीभित्रको थरहरु मध्येबाट निवेदकले चाहेको थर राखी जन्म दर्तामा थर परिवर्तन गरी प्रतिलिपि जारी गर्न निर्देशन दिएको हो ।

गृह मन्त्रालयलाई जानकारी दिँदै देशभरका सबै जिल्ला प्रशासन कार्यालय, इलाका प्रशासन कार्यालय, सीमा प्रशासन कार्यालयलाई बोधार्थ/कार्यार्थमा राख्दै विभागले दिइएको तीन बुँदे निर्देशन दिएको हो ।

पर्साका सम्पूर्ण पेट्रोलियम पम्पको अनुगमन गर्न किसानहरूको माँग ।

वीरगञ्ज । पर्साका किसानहरुले जिल्लामा रहेका सम्पूर्ण पेट्रोलियम पम्पहरुको अनुगमन गर्न माँग गरेका छन । सोमबार जिल्लाका किसानहरुले पर्साका प्रमुख जिल्ला अधिकारीमार्फत बाणिज्य तथा आपुर्ति मन्त्रालयलाई ज्ञापन पत्र बुझाउदै पम्पहरुको अनुगमन गर्न माँग गरेका हुन ।

किसान हकहित सँघर्ष समिति पर्साका अध्यक्ष सहरुम राउत गदीको नेतृत्वमा पुगेको किसानहरुको टोलीले ज्ञापन पत्र पर्साका प्रमुख जिल्ला अधिकारी उमेश कुमार ढकाललाई बुझाएका थिए ।

ज्ञापनपत्र मार्फत उनीहरुले जिल्लामा रहेको पेट्रोल पम्पहरुले अपुर्ण तौलको डिजेल किसानहरुलाई बितरण गरिरहेकोले समबन्धित निकायले अनुगमन गर्नुपर्ने माँग राखेका छन । उनीहरुले डिजेल पेट्रोल बिक्रेताहरुले पेट्रोलियम पदार्थ मापन यन्त्र बिगारेर

बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

२३ जना एसपीहरूको काज सरूवा, पर्सामा कोमल शाह आउदैं

बिरगन्ज ।

नेपाल प्रहरीका २३ जना एसपीहरुको काज सरुवा भएको छ । सरुवामा ८ जिल्लाका प्रहरी प्रमुख फेरिएका छन्।

सरुवा सूचीअनुसार झापामा एसपी दुर्गाराज रेग्मी, पर्सामा कोमल शाह, धनुषामा विश्वराज खड्का, सर्लाहीमा नरेशराज सुवेदी, सिन्धुलीमा राजकुमार सिलवाल, बाँकेमा सन्तोषसिंह राठौर, सुर्खेतमा योगेन्द्रसिंह थापा र कैलालीमा देवेन्द्रबहादुर पाललाई पठाइएको छ।

एक वर्ष अवधि पुगेका एसपीहरुको नियमित सरुवा गरिएको प्रहरी प्रधान कार्यालयले जनाएको छ।

वीरगञ्ज महानगरपालिकाले सुरु गर्यो सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गा खोजी अभियान

वीरगञ्ज । वीरगञ्ज महानगरपालिकाले नगर भित्र रहेका सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गा खोजी गर्न सुरु गरेको छ ।सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गा अतिक्रण गरी निजी प्रयोजनमा प्रयोग गर्दै आएको जग्गा खोजी गर्न महानगरको टोली नक्सा लिएरै संभावित स्थानमा पुग्न थालेको हो ।

सोमबार वडा नम्वर १७ र १९ को सीमामा रहेको कोनियाँ गाउँमा पुगेको टोलीले त्यहाँ अतिक्रमण गरेको सार्वजनिक जग्गा छुट्याउन दिनभर नापजाँच गरेको छ ।

जनप्रतिनिधिले नै कब्जा गरेको सार्वजनिक जग्गा छुट्याउन नापजाँच गरेर महानगरले सार्वजनिक जग्गा खोजी अभियानको थालनी गरेको हो ।

सोमबार महानगरको टोलीले वडा नम्वर १७ का वडासदस्य अमोद यादवले अतिक्रमण गरेर भोगचलन गर्दै आएको वडा नम्वर १९ कोनियाँमा पर्ने सार्वजनिक जग्गा आफ्नो अधिनमा ल्याउन नापजाँच गरेको हो ।

यादवले आˆनो नाममा रहेको ७ कŸा जग्गाको आडैमा रहेको ४ विघा सार्वजनिक जग्गा अतिक्रमण गरी निजी प्रयोजनमा प्रयोग गर्दै आएको वडा नम्वर १९ का वडाध्यक्ष मुकेश कुमार चौरसियाले बताए ।

वीरगञ्ज महानगरपालिकाका नगर प्रमुख राजेशमान सिंहले नगरक्षेत्र भित्र रहेका सार्वजनिक जग्गा पहिचान गरी महानगर माताहातमा ल्याउन अभियान चलाउनुभएको हो । अहिले महानगरसँग आफ्नो क्षेत्रमा रहेका सार्वजनिक जग्गा कति छ भन्ने कुनै पनि तथ्यांक छैन । तथ्यांक नहुँदा काम गर्न कठिनाई भएकाले महानगरले आˆनो सीमा भित्र रहेका सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण गर्न जग्गा खोजि अभियान अघि बढाइएको नगरप्रमुख सिंहले बताउनुभयो ।सोमबार पहिलो दिन भएको र यो अभियान अब ३२ वटै वडामा संचालन हुने पनि महानगरले जनाएको छ ।

हरेक वडामा रहेका सार्वजनिक जग्गा तथा सम्पत्तिको अभिलेखिकरण गरेर राख्न र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्न महानगरले खोजी अभियान अघि बढाएको पनि नगरप्रमुख सिंहले बताउनुभयो ।अभियान अन्तर्गत सोमबार नगरप्रमुख सिंहको सचिवालयका हरि पोखरेल, नगर प्रहरी प्रमुख हरि भुषाल, नक्सा शाखाका सर्वेक्षक निरज चौरसिया, अमिन लेखनारायण कर्ण, १९ नम्बर वडाका अमिन रामेश्वर प्रसाद कुशवाहा लगायत वडा नम्वर १७ र १९ का वडाध्यक्ष तथा जनप्रतिनिधिको सहभागिता रहेको थियो ।

ज्योती जागरण

दैनिकको लागि

प्रकाशक

ज्योती मिश्रा (मोबाइल : ९८१९२८८३०१)

सम्पादक : अजय कुमार कुशवाहा

कार्यकारी सम्पादक : सञ्जिव मिश्रा (९८५५०३३६०१)

अतिथी सम्पादक : कृष्णा कुशवाहा

विशेष प्रतिनिधी : मुस्तुफा आलम

कानूनी सल्लाहकार : पन्नालाल गुप्ता

कार्यालय : वीरगञ्ज-१३ राधेमाई,

इमेल : news.jyotidainik@gmail.com

मुद्रक : शुभलक्ष्मी अफसेट प्रिन्टिङ प्रेस

जैविक विविधतामा दिशानिर्देश

डा. महेश्वर ढकाल

भविष्यमा पानीका स्रोत नै सुके भने बिजुली उत्पादन गर्ने पानी कहाँबाट आउँछ ? उत्तर कसैसँग छैन।

हामीले पिउने पानी, खाने खाना, फेर्ने श्वास, लगाउने कपडा सबै जैविक विविधताका उपज हुन्।

पृथ्वीमा भएका सबै प्रजाति, पारिस्थितिकीय प्रणाली र तिनका वंशानुगत स्रोत जैविक विविधताका जननी हुन्। जबसम्म पृथ्वीमा मानिसको अस्तित्व रहन्छ, तबसम्म जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै जानुको मानव जातिका लागि अर्को उत्तम विकल्प छैन।

यस वर्ष नेपाल पक्षराष्ट्र भएका जैविक विविधता र वातावरणसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धीमध्ये चारवटा महासन्धीको सम्मेलन विगत दुई महिनाको अन्तरालमा सम्पन्न भएका छन्। रामसार महासन्धीको १३औं सम्मेलन नोभेम्बरको ३ देखि १३ सम्म स्विटजरल्याण्डको जेनेभामा सम्पन्न भएको छ।

जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी महासन्धीको २७औं सम्मेलन इजिप्टको शर्मअल शेखमा नोभेम्बरको ७ मा सुरु भएर १७ मा सम्पन्न भएको छ। वन्यजन्तुका अंगको अवैध व्यापार नियमन गर्न बनेको अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धी 'साइटिस'को १९औं सम्मेलन नोभेम्बरकै १४ मा सुरु भएर २४ मा सम्पन्न भएको छ।

यसैगरी जैविक विविधता सम्बन्धी महासन्धीको १५औं सम्मलेन डिसेम्बर ७ मा सुरु भएर यो लेख प्रकाशित हुने बेलासम्म सम्पन्न भइसकेको हुनेछ। यी सबै महासन्धी सम्मलेन आयोजनाको अलग अलग चरण आयोजना भएको हेर्दा एकअर्कामा प्रतिस्पर्धी जस्तो देखिए पनि विषयवस्तुमा एकअर्कामा परिपूरक छन्। त्यसकारण यी महासन्धीलाई अलग अलग भन्दा पनि एकअर्कामा अन्तरसम्बन्धित भएर बुझ्नुपर्ने हुन्छ।

नेपाल जैविक विविधतामा धनी भएको र राज्य तथा समुदायको तहबाट समेत जैविक विविधता संरक्षणमा विशेष पहल हुँदै आएको सर्वविदितै छ। जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको संलग्नता सधै प्रसंशनीय छ। बरु कहिलेकाहिँ संरक्षणको तुलनामा समुदायले लाभ लिन नसकेको देखिन्छ। हुन त पछिल्लो समयमा स्थानीय समुदायको जीवनयापन गर्ने शैली परिवर्तन हुँदै जाँदा जीविकोपार्जन गर्न स्थानीय वन स्रोत अर्थात् जैविक विविधतामा भर पर्ने प्रचलन पनि परिवर्तन हुँदैछ।

तसर्थ आउँदा दिनमा जैविक विविधता संरक्षण गर्ने परिपाटी र त्यसबाट लाभ लिने तरिकामा फरक तरिकाले सोच्नु पर्ने बेला आएको छ।

नेपाल जैविक विविधता संरक्षण गर्नमा अग्रणी मुलुक भए पनि यसका चुनौती भने झन् झन् मुखरित भएर आएका छन्।

नेपाल संघीयतामा आधारित तीन तहका सरकार कार्यान्वयन आएपछि भौतिक पूर्वाधारले प्रथामिकता पाएको देखिन्छ। भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा त्यसको सामाजिक र आर्थिक पक्ष, त्यसबाट प्राप्त हुने लाभ र हानिको लेखाजोखा, वातावरणीय पक्षको लाभ र हानीनोक्सानीको लेखाजोखा र त्यसले स्थानीय समुदायको जिविकोपार्जन र समग्र राष्ट्रको आर्थिक समृद्धिमा पार्ने प्रभावको आधारमा भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्नुपर्नेमा हचुवाको भरमा र छिटो उपलब्धी देखाएर प्रभाव देखाउन खोज्दा त्यसको मार जैविक विविधताको नाश र पानीका स्रोतको ह्रास हुन पुगेको छ।

अझ बजेट सुनिश्चितता नभइकन पूर्वाधार निर्माण गर्ने र एक वा दुई वर्षमा सम्पन्न गर्न सकिने कामलाई दसौं वर्ष लगाएर सक्ने परिपाटीले जनताले सास्ती नै पाएका छन् भने प्रकृतिको नाश मात्र भएको छ। भौतिक विकासका नाममा नदीनालाबाट ढुंगा, गिट्टी र बालुवाको उत्खनन र संकलनले पनि जैविक विविधतालाई नाश गरेको छ। एकातिर जथाभावी ढुंगा, गिट्टी र बालुवाको संकलनले नदीमा रहेका जीवहरू लोप हुन पुगेका छन्।

अर्कोतिर नदीमा जलवायुजन्य जोखिमको मात्रा बढेर गएको छ। जसको प्रत्यक्ष नकारात्मक असर तल्लोतटीय क्षेत्रमा बस्ने स्थानीय समुदाय र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको छ।

पहाडी क्षेत्रमा निर्माण भएका जल विद्युतीय आयोजना, मोटरबाटो लगायतका भौतिक संरचना, वन्यजन्तुको चोरीशिकार र अंगप्रत्यंगको अवैध व्यापार तथा मानव वन्यजन्तुबीच हुने द्वन्द्वको कारण प्रतिशोधपूर्ण तरिकाले वन्यजन्तु मार्ने चलनले गर्दा जैविक विविधता संरक्षणमा ठूलो चुनौती देखिएको छ। विगत चार महिनामा उदयपुर र झापा क्षेत्रमा जुन प्रकारले हात्तीको प्रतिशोधपूर्ण तरिकाले मार्ने काम भयो। यसले वन्यजन्तु संरक्षणमा लाग्ने र प्रकृतिप्रेमी सबैलाई दुःखी तुल्याएको छ।

पृथ्वीको सतहको तापक्रम तात्दै जाँदा वर्षमा फेरबदल आएको छ। कतै बढी पानी पर्ने त कतै कम पानी पर्ने भएको छ। हाम्रो जस्तो समुन्द्र नभएको भू-परिवेष्ठित राष्ट्रका लागि यो राम्रो लक्षण होइन। हाम्रोजस्तो दैनिक जीवनयापन गर्न जैविक विविधतामा प्रत्यक्ष भर पर्नुपर्ने मुलुकको जनताका लागि जलवायु परिवर्तनले ल्याएका जोखिमबारे यदि अहिले नै गम्भीर भएर सोचिएन र आवश्यक कदम चालिएन भने भविष्यमा ठूलो मूल्य चुकाउनु पर्ने हुन्छ।

त्यसमा पनि स-साना जीवजन्तुमा पर्ने असर झन् ठूलो हुन सक्छ। जलवायु परिवर्तनको असर स-साना जीवजन्तु जस्तो कमिला, धमिरा, पुतली, चरा र किटपतंगमा अझ बढी छ। सामान्य तामक्रम वृद्धि हुँदा एउटा पुतली एउटा फूलको विरुवाबाट उडेर अर्को विरुवामा पुगेन भने परागसेचन नै हुन सक्दैन। त्यसले सम्पूर्ण पारिस्थितिकीय प्रणाली टुटाइदिन सक्दछ र खाद्य सुरक्षामा नै संकट ल्याउन सक्छ।

वन्यजन्तुको चोरीशिकार तथा अंगप्रत्यंगको अवैध व्यापार जैविक विविधता संरक्षणको अर्को ठूलो चुनौती भएको छ। त्यसैले प्रभावकारी कानुन कार्यान्वयन गर्नुको विकल्प छैन। तर ती निकाय पनि भुत्तो भएका छन्। आउँदा दिनमा नेपालले रामसार महासन्धि, साइटिस महासन्धी, जलवायु परिवर्तन महासन्धी र जैविक विविधता महासन्धीमा भएका निर्णयलाई अत्यन्त संयमित र सन्तुलित भएर, आपसी समन्वय र सहकार्यका साथ कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ। कोपमा जाने बेलामा मरिहत्ते गर्ने तर कोपमा भएका निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्न वास्तै नगर्ने परिपाटीलाई आउँदा दिनमा सुधार गर्नुपर्ने हुन्छ। नेपाल नदीनालामा धनी भएर पनि तिनको संरक्षणमा खासै प्रथामिकता दिएको अवस्था छैन। जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्दा नदीको प्राकृतिक प्रक्रियालाई कायम राख्ने भन्दा पनि बढी बिजुली उत्पादन गरेर बढी फाइदा लिनमा तल्लीन छन्। भविष्यमा पानीका स्रोत नै सुके भने बिजुली उत्पादन गर्ने पानी कहाँबाट आउँछ ? त्यसको उत्तर कसैसँग पनि छैन। त्यस्तै ढुंगा, गिट्टी र बालुवा उत्खनन, संकलन र प्रशोधनको पक्षलाई नियमन र नियन्त्रण गर्न नसक्दा अहिले नेपालमा सबैभन्दा बढी कानुन उलंघन गर्ने क्षेत्र बन्न पुगेको छ।

अझ स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि नै विकासका नाममा ढुंगा, गिट्टी र बालुवा बेचेर पालिकाको आम्दानी गर्ने खेलमा लागेपछि त यसले जैविक विविधता संरक्षण छायाँमा परेको छ। उद्योगधन्दाबाट आउने फोहोरमैला र नदीको प्रदूषण अर्को समस्याको रूपमा देखा परेको छ। काठमाडौंका नदीनालाको त कुरै छाडौं, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको तीनतिरबाट बग्ने

बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

संसदीय नेतृत्वमा गगनको सकस

कृष्ण खनाल

नेपाली कांग्रेसको गत महाधिवेशनमा सर्वाधिक मत पाएर महामन्त्रीमा विजयी भएका गगन थापा के त्यसै गरी संसदीय दलको नेतृत्वमा पुग्न सक्लान् ?

यो कति सम्भव छ ? धेरैका मनमा यो प्रश्न खेलिरहेको हुनुपर्छ । निश्चय पनि महामन्त्रीभन्दा यो प्रतिस्पर्धा बढी पेचिलो छ । यो नेतृत्वमा पुग्नु भनेको प्रधानमन्त्री बन्ने ढोका खुल्नु पनि हो । संसद्मा अहिले कांग्रेस सबैभन्दा ठूलो दल भएकाले त्यो सम्भावना पनि उत्तिकै छ ।

प्रत्यक्ष र समानुपातिक गरी प्रतिनिधिसभामा कांग्रेसका ८९ सांसद छन्, कांग्रेसको विधान अनुसार यिनै सांसदहरूले कांग्रेस संसदीय दलको नेता चुन्छन् । चुनिनका लागि पचास प्रतिशतभन्दा बढी मत ल्याउनुपर्छ, अर्थात् कम्तीमा ४५ जना सांसदको समर्थन चाहिन्छ ।

कांग्रेसमा देउवा पक्ष र देउवाइतर भनेर अहिले जुन समीकरण छ, त्यसलाई मात्र आधार मान्ने हो भने त चुनाव नै गर्नु पर्दैन, परिणाममा शेरबहादुर देउवाकै निरन्तरता निश्चित छ । गगनलाई ४० प्रतिशत पुऱ्याउन पनि हम्मे पर्छ ।

पार्टी नेतृत्वको चुनाव भनेको केवल पक्ष-विपक्षमा संख्याको जोडघटाउजस्तो अंकगणितीय खेल र बहुमतको प्राविधिकतामा मात्र सीमित होइन । धेरै कुरा यसमा जोडिन्छन् । गुटगत समर्थन र विरोधभन्दा प्रतिस्पर्धामा उत्रिएका व्यक्तिको दृष्टिकोण, क्षमता र चरित्र निर्णायक हुन्छन् ।

पार्टीमा यथास्थितिको निरन्तरता वा परिवर्तनको बाटो निर्धारण गर्ने अवसर पनि हो यो । नयाँ नेतृत्वले पार्टीमा जीवन र गति दिन्छ, मतदाता र समर्थकमा उत्साह भर्छ । योग्य र सबल नेतृत्व पाउन सके छिमेकी र शक्तिराष्ट्रहरूको चलखेललाई पनि न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । कांग्रेस लगायत नेपालका राजनीतिक दलका नेतृत्व चयनमा यिनको कति भूमिका होला, प्रश्न गर्न सकिएला, तर स्वस्थ पार्टी प्रणालीको विकासका लागि यी अनिवार्य तत्त्व हुन् ।

अहिले समयको जुन मोडमा कांग्रेस संसदीय दलको नेतृत्व चयन हुँदै छ, त्यसमा पार्टी मात्र होइन, आउने पाँच वर्ष सरकार, संसद् र मुलुककै भविष्य गम्भीर रूपमा जोडिएको छ । त्यसैले पनि कांग्रेसको संसदीय नेतृत्वप्रति मुलुकको ध्यान केन्द्रित भएको हो । एमाले र माओवादीमा अहिले नेतृत्व परिवर्तनको अपेक्षा गर्न पनि सकिन्न, ओली र प्रचण्डको अनुमोदनबाहेक ।

कांग्रेसका सांसदहरूले स्वतन्त्र भएर गुणदोषको मूल्याङ्कनसहित विवेक प्रयोग गर्ने हो भने परिणाम उल्टिनुपर्ने हो र गगन विजयी हुनेमा शंका गर्नुपर्ने थिएन । देउवालाई फेरि पनि नेता चुन्न चित्तबुझ्ने कारण के छ र ?

पटकपटक अवसर पाउँदा पनि उनको सफलताको कथा भाग्यवादबाट माथि उठ्न सकेको छैन । पहिलो पटक २०५१ सालमा संसदीय दलको नेता चुनिँदादेखि नै उनी भाग्यमानी बन्दै आएका छन् । उनलाई कृष्णप्रसाद भट्टराईको शुभेच्छा त छँदै थियो, गिरिजाप्रसाद कोइरालाले पनि आपत्ति गरेनन्, उनी निर्विरोध चुनिए ।

सम्भावित प्रतिस्पर्धीहरूमध्ये रामचन्द्र पौडेल सभामुख पाइने भो भनेर रमाए, शैलजा आचार्य पनि गिरिजाको प्राथमिकतामा परिनन् । संसदीय दलको नेता चुनिएको दस महिना नबित्दै देउवाले मनमोहन अधिकारी नेतृत्वको अल्पमतको सरकारलाई अविश्वासको प्रस्तावबाट विस्थापित गर्दै कांग्रेस-राप्रपा-नेसपा गठबन्धनमा प्रधानमन्त्री बन्ने अवसर पाए । त्यतिखेर उनी नयाँ पुस्ताका युवा प्रधानमन्त्री भएकामा सबै खुसी पनि थिए । प्रधानमन्त्री भएपछि सत्ताको आडमा पार्टीभित्र उनको गुट पनि बन्दै गयो ।

प्रधानमन्त्री हुँदा देउवाको भाग्यवादको जरा अरू बढ्नुबाहेक मुलुक, लोकतन्त्र र नेपाली कांग्रेसले उल्लेख्य केही पाएनन् । बरु लोकतन्त्रप्रति निष्ठावान् नागरिकले शिर निहुऱ्याउनुपर्ने हुन थाल्यो ।

ससद्मा बदनामित पजेरो संस्कृति र निर्वाचन क्षेत्र विकासका नाउँमा सांसदको खल्ती भर्ने गलत प्रथा र जम्बो मन्त्रिमण्डलको परम्परा उनैले भित्र्याए ।

दोस्रो पटक प्रधानमन्त्री हुँदा संवैधानिक प्रणालीलाई नै दरबारमा बुझाए, आफैंले प्रस्ताव गरेको प्रतिनिधिसभाको चुनाव नै गर्न सकेनन् । उल्टै राजा ज्ञानेन्द्रले समेत नालायक भनेर बरखास्त गरे । तेस्रो पटक उनै राजा ज्ञानेन्द्रले निगाहपूर्वक फेरि प्रधानमन्त्रीको कुर्सीमा बसाले, देउवाले 'गोरखाली राजाबाट न्याय पाएँ' भन्दै जयजयकार गरे ।

तर १० महिनामै फेरि बरखास्तगीमा परे । उनको चौथो कार्यकालमा कांग्रेसले संसदीय चुनावमा सर्मनाक हार बेहोर्नुपऱ्यो, तर नेतृत्वमा रहिरहे । भाग्यवादी राजनीतिका पात्र देउवा कम्युनिस्ट सत्ता विग्रहका कारण पाँचौं पटक प्रधानमन्त्री हुन पुगे ।

तर उनको यो कार्यकाल उनका पूर्ववर्ती ओलीको भन्दा कुनै किसिमबाट पनि राम्रो मान्न सकिने ठाउँ छैन । कम्युनिस्ट विभाजनको यत्रो ठूलो राजनीतिक अवसरमा पनि चुनावमा कांग्रेसले अपेक्षित मत नपाउनु उनकै अयोग्यता र अक्षमता हो ।

अहिले कांग्रेस संसद्मा सबैभन्दा ठूलो पार्टी भएको छ, गत चुनावका तुलनामा यो उपलब्धि भन्न सकिएला । तर यसको अन्तर्यमा पसेर विवेचना गर्ने हो भने देउवाको सफलता भनेर भजन गाउनुपर्ने ठाउँ छैन । गठबन्धनका कारण प्रत्यक्षतर्फ कांग्रेसले

बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

महिला हिंसाविरूद्ध कानुन कार्यान्वयनको खाँचो

वर्षा झा

यस वर्ष मनाइएको लैंगिक हिंसाविरुद्धको १६ दिने अभियानको राष्ट्रिय नारा 'सभ्य समाजको पहिचान : लैंगिक हिंसाविरुद्धको अभियान' थियो । नेपाल सरकार तथा सम्बन्धित निकायहरू महिलाविरुद्ध हुने हिंसा अन्त्यका लागि नीतिगत रूपमा प्रतिबद्ध नै छन् । त्यसअनुरूपका नियम-कानुन पनि बनाइएका छन् ।

नेपालको संविधानले वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैंगिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछुतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र समाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाज निर्माणको संकल्प गरेको छ । केही वर्षयता सरकारी स्तरबाट लैंगिक हिंसा न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय कार्ययोजना तयार गरी स्थानीय तहदेखि राष्ट्रिय स्तरसम्म विभिन्न कार्यक्रमसमेत सञ्चालन हुँदै आएका छन् । शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, नीति निर्माण तथा नेतृत्व तह आदिमा महिलाको पहुँच बढेको पनि छ । तर महिलाप्रति हिंसात्मक व्यवहार विद्यमान रहेकाले उनीहरूको सामाजिक अवस्थामा परिवर्तन आउन नसकेको देखिन्छ ।

राष्ट्रिय जनगणना-२०७८ अनुसार नेपालको कुल जनसंख्याको आधाभन्दा बढी (५१.०४ प्रतिशत) महिला छन् । नेपालमा सन् २०२० मा मानव विकास सूचकांकमा ०६०२ अंकसहित १४२ औं स्थानमा छ । विश्व आर्थिक मञ्चद्वारा तयार पारिएको ग्लोबल लैंगिक समानता अन्तराल प्रतिवेदन-२०२० मा नेपाल ०.६८३ अंकसहित १०६ औं स्थानमा छ, जुन दक्षिण एसियामा बंगलादेशपछिको दोस्रो स्थान हो । केन्द्रीय तथ्यांक विभागको सन् २०२१ को तथ्यांक अनुसार नेपालमा महिला साक्षरता ५७.४ प्रतिशत छ । राष्ट्रिय मानव विकास प्रतिवेदन-२०२० अनुसार महिलाको श्रमशक्ति सहभागिता दर २६.३ प्रतिशत छ । यद्यपि राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक संरचनाले समाजमा हिंसा बढेको छ । हिंसा भनेको कुनै पनि व्यक्तिलाई दिइने यातना, पीडा, दुःख र अमानवीय व्यवहार हो जुन शारीरिक वा मानसिक दुवै किसिमको हुन सक्छ र मानिसमा रहेका अन्धविश्वास, सामाजिक लिंगभेद आदिका कारण हिंसाले प्रोत्साहन पाउँछ । हिंसा घरभित्र वा बाहिर दुवै ठाउँमा हुन सक्छ । परम्परागत दृष्टिकोणबाट केवल बलात्कार र यौन दुर्व्यवहारलाई महिलाविरुद्ध हुने हिंसाका रूपमा लिइन्छ तर हिंसाभित्र धेरै कुरा पर्दछन् । बालविवाह, बहुविवाह, जबर्जस्ती विवाह, जबर्जस्ती करणी, चेलीबेटी बेचबिखन, गर्भपतन, अनमेल विवाह, दाइजो प्रथा, छाउपडी प्रथा यी सबै महिलाविरुद्ध हुने हिंसाका कारक तत्त्व हुन् । हिमाल-पहाडदेखि तराई-मधेशसम्म उच्च घरानियादेखि सुकुम्बासी झुपडीसम्म, राजनेतादेखि मतदातासम्म जहाँसुकै, जोसुकैबाट र जहिले पनि हिंसा हुन सक्ने जोखिममा महिलाहरू हरपल बाँचिरहेका हुन्छन् । नेपालले लिंगमा आधारित महिला हिंसाविरुद्ध संवैधानिक प्रतिबद्धता जनाएको छ । नेपाल पक्ष भएका मानव अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि-महासन्धिको कार्यान्वयनका सन्दर्भमा नेपालमा लैंगिक समानता र महिलाविरुद्ध हुने घरभित्रका सबै प्रकारका हिंसा नियन्त्रण गर्नका लागि छुट्टै ऐनका रूपमा २०६६ वैशाख १४ देखि घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) ऐन-२०६६ लागू गरिएको छ । त्यसै गरी घरेलु हिंसा (कसुर र सजाय) नियमावलीसमेत कार्यान्वयनमा छ । पछिल्लो समयमा लैंगिक हिंसा न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रयास भएका छन् । नेपालका सन्दर्भमा लैंगिक समानता कायम गर्न केही नेपाल ऐन संशोधन गर्न बनेको ऐन-२०६६ द्वारा महिलाविरुद्धका भेदभावपूर्ण कानुनको खारेजी र लैंगिक समानताका लागि कानुन संशोधन गरी लागू छ । महिलामाथि हुने हिंसाका अनेक स्वरूप र प्रकृतिलाई सम्बोधन गर्न मुलुकी ऐन-२०२० लाई २०७५ भदौदेखि मुलुकी फौजदारी संहिता, मुलुकी देवानी संहिता र अपराध संहिता लगायतका विभिन्न ऐनद्वारा प्रतिस्थापन गरिएको छ । ती ऐनहरूमा मुलुकी अपराध संहिता-२०७४, मुलुकी फौजदारी संहिता-२०७४, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता-२०७४, फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन-२०७४, मुलुकी देवानी संहिता-२०७४, मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता-२०७४ छन् । यी ऐनहरूमार्फत सबै प्रकारका हिंसा, भेदभाव, शोषण, सामाजिक-सांस्कृतिक कुरीतिजन्य व्यवहार वा अभ्यास, महिलामाथि हुने हानिकारक परम्परागत अभ्यासहरूलाई आपराधिक कार्यका रूपमा व्याख्या गरी हिंसाको प्रकृति र स्वरूपहरूका आधारमा कानुनी सजाय तथा क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गरिएको छ । महिलाविरुद्ध हुने हिंसाको कानुनी उपचार, सोको समाधान र आपराधिक कार्यका लागि कसुर तथा त्यसको मात्रा निश्चित गर्दै दण्ड-सजायका निमित्त माथि उल्लिखित ऐनहरू विशेष छन् । यति मात्र होइन, न्यायमा पहुँच नभएकाहरूलाई राज्यले निःशुल्क कानुनी सहायता उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छ । कानुनी सहायतासम्बन्धी ऐन-२०५४ ले

बाँकी अन्तिम पृष्ठमा

जैविक......

राप्ति, यु र नारायणी नदीमा प्रदूषण बढ्नाले राष्ट्रिय निकुञ्ज नै संकटमा पर्ने देखिएको छ।

राप्ती नदीको उपल्लो तटीय क्षेत्रमा रहेका पालिकाले अत्याधिक मात्रामा ढुंगा, गिट्टी र बालुवा उत्खनन र र संकलन गर्दा वर्षाको समयमा तल्लोतटीय क्षेत्रमा बाढी, पहिरो र डुबान आउनाले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका गैंडा तल तल सर्दै जाने र क्रमश: नेपालबाट लोप भएर जाने खतरा बढेको छ।

यो समस्या अन्यत्रका नदी र सिमसार क्षेत्रमा नहोला भन्न सकिँदैन। तसर्थ, आउँदा दिनमा जैविक विविधता संरक्षण गर्ने हो भने सिमसार क्षेत्र र नदीनालालाई जैविक विविधता संरक्षणको प्रस्थान विन्दु बनाएर संरक्षण गर्नुपर्ने हुन्छ।

वन्यजन्तुको चोरीशिकार तथा अंगप्रत्यंगको अवैध व्यापार जैविक विविधता संरक्षणको अर्को ठूलो चुनौती भएको छ।

त्यसैले प्रभावकारी कानुन कार्यान्वयन गर्नुको विकल्प छैन। आजभोलि आवश्यकताभन्दा बढी अत्यधिक मात्रामा जनप्रिय हुन खोज्दा कानुन कार्यान्वयन गर्ने निकाय पनि भुत्ते भएका छन्।

प्रभावकारी कानुन कार्यान्वयनले जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने छैन। त्यसले अझ बढी समाजको स्थायित्व र सभ्यतालाई पनि उजागर गर्ने छ। कतिपय वन्यजन्तुको अपराध अन्तर्राष्ट्रिय स्तरसम्म फैलिएको हुँदा छिमेकी राष्ट्रसँगको समन्वय र सहकार्य तथा सावेनजस्ता अन्तरसरकारी निकायको सक्रियतालाई बढाउनु पर्ने हुन्छ।

जैविक विविधतामाथि जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असर सबैभन्दा बढी छ। तर, यो पक्ष जानेर हो वा नजानेर जहिले पनि छायाँमा परेको छ।

जलवायु परिवर्तनका जोखिमले गर्दा वन्यजन्तुको बासस्थान साँघुरो हुने, क्षयीकरण हुने र अन्त्यमा नाश नै हुने गरेको छ। जंगलमा आगलागी भएर समस्या पर्दा वन्यजन्तुले पिउने पानीको अभाव भएको छ। बाढी पहिरोले गर्दा सिमसार क्षेत्र सुक्ने र पुरिने कर्म बढ्दो छ। रोगव्याधि र महामारी फैलिने सम्भावना उत्तिकै बढेको छ।

भर्खरै मात्र कोभिड-१९ ले एउटा पाठ सिकाएर गएको छ। आउँदा दिनमा जलावायु परिवर्तनका जोखिमबाट जुध्न मानव प्रजातिको मात्र क्षमता बढाएर पुग्ने छैन, वन्यजन्तुको समेत अनुकूलित क्षमता बढाउनु पर्ने हुन्छ। त्यसका लागि संरक्षित क्षेत्रले सञ्चय गरेर राखेको कार्बन मापन गरी त्यसलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा बेचेर आर्थिक उपार्जन गर्ने क्षमताको विकास गर्नुपर्ने हुन्छ। एउटा बाघ संरक्षण गर्दा पर्यटन मात्र आउँदैनन्। बाघका कारण संरक्षण भएको वनबाट कार्बन सञ्चित हुने र त्यसबाट अतिरिक्त लाभ लिने परिपाटीको विकास गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका लागि संरक्षित क्षेत्रको क्षमता विकासमा लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ।

युवालाई परिचालन गर्ने, अनुसन्धानमा जोड दिने र क्षमता विकासमा लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। आउँदा दिनमा जैविक विविधता संरक्षण गर्न विदेशी निकायको भर नपर्ने गरी स्थानीय, प्रादेशिक र संघीय सरकारबाट नै यथेष्ट बजेट, विनियोजन गरेर मानव र प्रकृतिको सह-अस्तित्व कायम हुने गरी काम गर्न सक्नुपर्छ।

जैविक विविधता संरक्षण र जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा ऋण पनि नलिने, निजी क्षेत्रलाई लगानीमैत्री वातावरण पनि तयार नगर्ने र राज्यले पनि लगानी नगर्नाले वन्यजन्तु संरक्षण र जैविक विविधता संरक्षणको कार्य स्थानीय समुदायले मात्र थेग्न सक्ने अवस्था छैन।

जैविक विविधता महासन्धीको १५औं सम्मेलनले आउँदो सन् २०२० पछिको जैविक विविधता संरक्षणको खाकालाई पारित गर्दैछ। लिभिङ इन हार्मोनी विथ नेचर मूल ध्येय रहेको यस खाकाले आइची टार्गेटअनुसार सम्पन्न हुन नसकेका कतिपय लक्ष्यलाई पुनर्परिभाषित गर्दै अलग उपाय अपनाउनसमेत पक्ष राष्ट्रलाई आह्वान गरेको छ। तसर्थ, नेपालले पनि हाल भइरहेका जैविक विविधताका प्रयासलाई पुनरावलोकन गर्नुपर्छ।

यसरी विगतमा विशेष संरक्षण गर्न छुट भएका बाइयोडाइभर्सिटी हटस्पटलाई विशेष पहिचान गरी प्राथमिकताका साथ संरक्षण गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यसरी जैविक विविधता संरक्षण गर्दा स्थानीय समुदाय, निजीक्षेत्रको समेत साथ लिएर वन्यजन्तुको जलवायु उथानशील हुने र संरक्षित क्षेत्रलाई हरित अर्थतन्त्रको अवधारणाअनुसार आर्थिक उपार्जन क्षेत्रको रूपमा विकास गर्नुपर्ने हुन्छ।

- ढकाल, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक हुन्। **साभार अन्नपूर्णपोष्ट्**

राजनीति......

तुलनात्मक लाभ पाएको छ, सिट पनि बढेको छ। तर समानुपातिकतर्फ पहिलेभन्दा ८ सिट कम पाएको तथ्य पनि छ। पहिलेभन्दा चार लाख अन्ठाउन्न हजार लोकप्रिय मत नै घट्यो, जबकि यो चुनावमा पहिलेभन्दा दस लाख मत बढी खसेको छ। पार्टीको जनाधार जान्ने मुख्य सूत्र चुनावमा उसले प्राप्त गर्ने लोकप्रिय मत हो, जस्तो नदीमा पानीको बहाव कम भयो भने विद्युत् उत्पादन घट्छ। यो प्रकृति र विज्ञान दुवैले पुष्टि गर्ने सूत्र हो। लोकप्रिय मतमा स्खलन भनेको अर्को चुनावसम्म पार्टीको काम र छविमा सुधार नहुने हो भने, हार निश्चितजस्तै हो। कसले सुधार्छ त कांग्रेसको छवि ? कसले आशा जगाउन सक्छ सरकारको काम र जनमुखी परिणाम दिन ?

नेपालकै इतिहासमा ठूलो क्रान्तिकारी परिवर्तनको पारिवारिक विरासत बोकेका पनि छन् कांग्रेस सांसद्- शशांक कोइराला र प्रकाशमान सिंह। शशांक बीपी कोइरालाका पुत्र हुन् भने प्रकाशमान गणेशमान सिंहका। दुवै पार्टीभित्रको लोकप्रिय मतबाट महामन्त्री र उपसभापतिमा निर्वाचित पनि भएका थिए। चुनाव अभियानका बेला र चुनावपछि पनि उनीहरूले समेत प्रधानमन्त्री बन्ने निरीह धोको व्यक्त गरे। तर देउवाकै निगाह एवं मेजमानीमा रमाउनु र आश्रय लिनुबाहेक उनीहरूको राजनीतिक व्यक्तित्व नै बन्न सकेन। राजनीतिक सोच र दृष्टि भनेको आमाले काखमा राखेर शिशुलाई दूध पिलाएजस्तो होइन; त्यो ऐनमौकामा व्यक्तिको आँट, काम र गतिमा पनि जनताले पत्याउने गरी देखिनुपर्छ। अहिले कांग्रेस सांसदमध्ये केही युवा देखिएका छन्– गगन, विश्वप्रकाश, प्रदीप पौडेल जसमाथि भावी नेतृत्वको आशा र भरोसा गर्ने ठाउँ देखिएको छ। अरू पनि नयाँ अनुहार र युवा छन् जसले आफूलाई निरन्तरको परीक्षाबाट आशालाग्दो नेतृत्वमा प्रक्षेप गर्न सक्छन्। तर यस पटक कांग्रेसका शुभेच्छुक, समर्थकको लोकप्रिय मतमा गगन नै देउवाको विकल्पमा अग्रपंक्तिमा छन्।

जहाँसम्म गगनको सम्भावनाको कुरा छ, उनलाई पनि संसदीय दलको नेतृत्वमा चुनिन त्यति सहज भने छैन।

आदर्श र सिद्धान्तका कुरा आफ्नो ठाउँमा महत्त्वपूर्ण छन्, तर नेपालको राजनीतिको धरातल यति धमिलो र प्रदूषित छ कि स्वस्थ प्रतिस्पर्धाको ठाउँ पनि साँघुरो छ; छैन भने पनि हुन्छ।

त्यसमाथि छिमेकीको गिद्धेदृष्टि छ। यस पटकको चुनावमा भारतीय जनता पार्टी (भाजपा) र उसको चरम कट्टरपन्थी हिन्दु युवा दस्ता, राष्ट्रिय स्वयंसेवक संघ (आरएसएस) उम्मेदवार बनाउनेमा अर्थात् कसलाई टिकट दिनुपर्छ, कसलाई दिनु हुँदैन भन्नेसम्ममा लागे भन्ने सुनिएको छ।

छिमेकी मात्र होइन, शक्तिराष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको पनि नेपालको राजनीतिमा के भइरहेछ, यो कता जाँदै छ भनेर चासो हुन्छ। उनीहरूले आफ्नो राष्ट्रिय हित र प्राथमिकतालाई सुरक्षित गर्न चाहन्छन्। राजनीतिमा यो स्वाभाविक कुरा हो।

त्यसलाई ठीक ठाउँ र सन्तुलनमा राख्ने, त्यसको अवाञ्छित प्रभावबाट जोगिने र जोगाउने काम नेतृत्वको हो। अघिल्लो संसदीय कालमा नेपालको परराष्ट्र सम्बन्ध, खास गरी छिमेकी भारत र चीनसित अत्यन्तै असन्तुलित र असंयमितसमेत रह्यो। त्यसको प्रभावबाट नेपाल अहिले पनि मुक्त छैन।

यतिखेर कांग्रेसमा बीपी कोइरालाजत्तिकै राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय दुवै नीतिमा जोखिम बोक्न तयार तर सबल र सक्षम नेतृत्वको खाँचो छ। गगनमा मैले त्यो सम्भावनाको ठाउँ देखेको छु।

जुन किसिमबाट उनी पार्टीमा, संसद्मा, सरकारमा र सार्वजनिक प्रस्तुतिमा देखिन्छन्, तिनमा त्यो प्रतिभा र क्षमता देख्न सकिन्छ। गगनप्रति मेरो कुनै व्यक्तिगत अनुराग भएर मैले यो भनेको पनि होइन। पुरानो चिनजान र सम्पर्कको कुरा गर्ने हो भने, देउवा र रामचन्द्र पौडेलजति कांग्रेस नेतामध्ये अरू कसैसँग छैन होला। निजी लाभ त मैले देउवासँगै जति पनि पाउँथें होला।

त्यसमाथि म एक दशकभन्दा लामो समयदेखि कुनै पनि राजनीतिक दल र नेतासँग राजनीतिक सम्पर्कमा छैन, विरलै जाने एकाध सार्वजनिक कार्यक्रममा हुने देखादेखबाहेक।

संसदीय दलको नेतृत्वमा गगनले गर्नुपर्ने पार्टी सभापति एवं बहालवाला प्रधानमन्त्रीसमेत रहेका देउवाको प्रत्यक्ष सामना त देखिने कुरा हो। तर देखिने र नदेखिने गरी उनले आफ्नै खेमा र समवर्तीहरूसँग सामना गर्नुपर्ने चुनौती र सकस पनि उत्तिकै छ। देउवाविरुद्ध जति छन्, ती सबै मत आफ्नो पक्षमा पार्न उनले निकै ठूलो कसरत गर्नुपर्नेछ।

त्यसैले कांग्रेसमा नेतृत्वको यो प्रतिस्पर्धा बहुकोणीय प्रकृतिको हुनेछ। संक्षेपमा भन्नुपर्दा, उनका कारण देउवालाई सत्ताबाट हट्नुपर्ला भन्ने पीडा छ, कोइरालाहरूलाई पारिवारिक विरासत गुम्ने भय छ, उनका समकालीनहरूलाई कनिष्ठले उछिन्ने भयो भन्ने चिन्ता छ।

कांग्रेसमा मात्र होइन, यसको प्रभाव आफूमाथि पनि पर्ला भन्ने अरू दलका नेताहरूलाई पनि पिरलो छ। कांग्रेसमा अहिले यो खेल गगनविरुद्ध भित्रभित्रै भुसको आगोजस्तै फैलाउने प्रयत्न भैरहेको आभास पाइन्छ।

यो स्वाभाविक हो, सनातनी पार्टीमा नयाँ नेतृत्व उदयको सम्भावना देखिएका बेला। देउवाले चुनाव जिते पनि उनी अस्ताउन लागेका घाम हुन् र यो उनको अन्तिम प्रयास हो, ज्योतिषीको भविष्यवाणी पनि अन्तिम नै होला। आशाको पालो बाँधेर बसेकालाई उनी अब चुनौती होइनन्। तर गगन नेतृत्वमा आए भने उनले अर्को दस वर्ष पार्टी हाँक्ने सम्भावना रहन्छ। उनी युवा मात्र छैनन्, उत्साही र ऊर्जाशील पनि छन्।

खुला राजनीतिमा प्रभावशाली औजार मानिने लोकप्रियता पनि आर्जन गरेका छन्। उनकै शुभेच्छुकमा पनि उनी आएपछि आफूले मौकै नपाइने हो कि भन्ने चिन्ताको मनोविज्ञान बुझ्न कठिन हुँदैन। त्यसैले गगनविरुद्ध अहिले भित्री टिप्पणी सुनिन्छ– उनले दस भोट पनि ल्याउँदैनन्, देउवा अरू बलियो हुन्छन्।

उनी विभिन्न तहका पार्टी कार्यकर्ताको पहुँचमै छैनन्, फोन नै उठाउँदैनन्। उनी पार्टीको कार्यक्रममा भन्दा गैरसरकारी संस्थाले पाँचतारे होटलमा आयोजना गर्ने कार्यक्रममा बढी पुग्छन्। उनी क्षेत्री गठबन्धनमा लागेका छन्। समानुपातिकतर्फ पार्टीको भोट घट्नुमा महामन्त्रीको हैसियतले के उनी जिम्मेवार छैनन् ?

देउवाको टक्कर शेखरले मात्रै दिन सक्छन् भन्ने एउटा विकृत मत निर्माण गर्ने प्रयत्न भइरहेको देखिन्छ। म भन्दिनँ, गगनविरुद्ध सुनिने गुनासाहरू सत्य छैनन्, गलत छन्। त्यसमाथि पार्टीबाहिरको व्यक्तिले कसैलाई क्लिन चिट दिने वा आरोप लगाउने होइन, सापेक्षिक अभिमतसम्म राख्ने हो। गगनका हजार कमजोरी होलान्, तर कांग्रेसमा देउवालाई टक्कर दिने उनको हैसियतको अर्को नेतृत्व कोही देखिएको छैन।

बाटामा मुर्दा कुर्नेको ताँती भने ठूलै होला। नेतृत्वमा चुनिए गगनले केकति गर्न सक्छन्, त्यो परीक्षामै छ, तर देउवाको निरन्तरतामा राजनीति अरू खराब हुने नि:सन्देह निश्चित नै छ।

उदाउँदो नेतृत्वमा शंकाको घेरा बढाएर विद्यमान गलत नेतृत्वको निरन्तरता पुष्टि हुन सक्तैन। अहिले कांग्रेस संसदीय दलमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धाको वातावरण बनाउनु आवश्यक छ। राम्रो त, देउवाले स्वैच्छिक विश्राम लिएर बरु आफ्नै पक्षबाट आफूले चाहेको अर्को कुनै सांसदलाई संसदीय दलको नेतृत्वका लागि उम्मेदवार बनाए पनि हुने हो।

त्यो अन्यथा पनि मानिँदैन। पार्टी राजनीतिमा यस्तो प्रचलन पनि छ। निजी प्रतिष्ठा, अहंकार र आफू नै अपरिहार्य हुँ भन्ने मानसिकताबाट आफैं मुक्त हुन सके देउवाको राजनीतिक विश्राम उदाहरणीय हुनेछ। के देउवाबाट त्यो अपेक्षा गर्न सकिन्छ ? २०५१ सालमा उनी जसरी निर्विरोध संसदीय दलको नेता चुनिएका थिए, त्यही परम्परा उनले अहिले पछ्याउनुपर्ने होइन ?सभार इकान्तिपुर

निर्वाचनको ....

गरेको छ।

बैठकमा धोबिनी गाउँपालिकाका अध्यक्ष मदन प्रसाद चौहान, उपाध्यक्ष मञ्जु देवी, भूमि आयोग पर्साका सदस्य सुरेन्द्र प्रसाद सिंह, धोबिनी गाउँपालिका वडा न. २ अध्यक्ष देवेन्द्र प्रसाद कुर्मी, ३ का अध्यक्ष राजकिशोर प्रसाद कुर्मी, ४ का अध्यक्ष अवास मियाँ चुरियार, वडा नम्बर ५ का अध्यक्ष मनोवर अहमद गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत मोहमद नवाज हुसैन लगायतको उपस्थिती रहेको थियो।

पर्साका........

खुलेआम रुपमा कम तेल बिक्री वितरण गरिरहेको आरोप ज्ञापनपत्र मार्फत लगाएका छन। पटक पटक जिल्लास्थित नापतौल कार्यालयलाई यस विषयमा जानकारी गराउदा समेत कुनै सुनुवाई नभएकोले मन्त्रालय स्तरिय टोली नै पर्साका पेट्रोल पम्पहरुको अनुगमन गर्नुपर्ने किसानहरुले ज्ञापनपत्र मार्फत आग्रह समेत गरेका छन।

चीनसँगको सीमा विवादपछि मोदी सरकारलाई घेर्दै विपक्षी दल

अरूणाचल प्रदेशस्थित भारत-चीन सीमाको सियाङ क्षेत्र । तस्बिर : एजेन्सी

नयाँदिल्ली – अरुणाचल प्रदेशको तवाङको यांग्त्से सीमा क्षेत्रमा हालै भएको भारतीय र चिनियाँ सैनिकबीचको झडपलाई लिएर विपक्षी दलहरूले संसद्मा छलफलको माग गरिरहेका छन्। तर, सरकार भने त्यस विषयमा कुनै पनि छलफलको पक्षमा देखिएको छैन।

कांग्रेससहितका विपक्षी दलले सीमामा भएको उक्त घटनाका विषयमा छलफलको माग गर्दै 'वाक् आउट' समेत गर्दै आएको छ। तर, सरकारले संवेदनशील विषयमा सार्वजनिक बहस गर्न नसकिने भन्दै आएपछि विपक्षी दल त्यस मुद्दामा एक हुँदै संसद्मा सरकारमाथि थप दबाव बनाउने तयारीमा देखिएका छन्।

भारत र चीनबीच सन् १९६२ मा भएको युद्धको विषयमा संसद्मा छलफल भएको भन्दै चीनसँगको सीमामा पटकपटक समस्या देखिन थालेकाले त्यस विषयमा बहस हुनुपर्ने माग विपक्षीको छ। उक्त विषयमा संसद्को शीतकालीन सत्रलाई विपक्षीहरूले प्रमुख मुद्दा बनाएर सरकार बहसका लागि तयार नभएसम्म संसद् अवरुद्ध गर्न सक्ने संकेत पनि दिइरहेका छन्।

सरकारले एक साताका लागि ल्याएको संसद् बैठकको कार्यसूचीमा चीनसँगको झडप, सीमा विवादको विषय परेको छैन। कांग्रेस महासचिव जयराम रमेशले चीनको तर्फबाट सीमा क्षेत्रमा अन्य घुसपैठको समेत आशंका रहेकाले त्यस विषयमा संसदीय चर्चाको माग गरेका छन्। उनले चीनको विषयमा प्रधानमन्त्री मोदी र उनको नेतृत्वको सरकारले किन पूरा देशलाई विश्वासमा लिन चाहिरहेको छैन ? भन्ने प्रश्न उठाएका छन्।

डिसेम्बर ९ मा भारत र चीनका सैनिकबीच अरुणाचल सीमा क्षेत्रमा झडप भएको थियो। तर, त्यस क्रममा कुनै प्रकारको मानवीय क्षति नपुगेको रक्षामन्त्री राजनाथ सिंहले संसद्लाई जानकारी दिइसकेका छन्।

करिब ३ सय चिनियाँ सैनिकलाई भारतीय सैनिकले पछि हट्न बाध्य बनाएको उनले दाबी गरेका थिए। उक्त घटनाका विषयमा सरकारले चार दिनपछि १२ डिसेम्बरमा मात्रै संक्षिप्त जानकारी गराएका थिए विपक्षीले त्यस विषयमा गरेको छलफलको मागलाई सरकारले लगातार बेवास्ता गरेको हो। विपक्षी दलले सीमामा तनावका बाबजुद पनि चीनसँगको व्यापार पनि बढ्दै गएको सरकारसँग प्रश्न गरेका छन्।

यस मुद्दामा विपक्षीहरू कंग्रेस, राष्ट्रिय जनता दल, आम आदमी पार्टी, एमडीएमके, भारतीय कम्युनिस्ट पाटीई, सीपीआई, जनता दल युनाइटेड, डीएमके, तृणमूल कंग्रेससहितका दर्जनौ विपक्षी दलले राज्यसभामा वाक आउट मात्रै गरेनन् झडप बारे चर्चाको माग गर्दै आएका छन्। विपक्षीले मोदी सरकारले संसद्मा छलफल नचलाएर घटनालाई लुकाउन खोजिरहेको भनेका छन्।

एक दिन अगाडि कंग्रेस नेता राहुल गान्धीले पत्रकार सम्मेलनमा चीनले भारतविरुद्ध युद्धको तयारी गरिरहेको तर मोदी सरकारले त्यस सत्यतालाई लुकाउन खोजिरहेको आरोप लगाए। उनले चीनको सन्दर्भमा आफूसँग पत्रकारले पनि कुनै प्रश्न गर्न नचाहेको भन्दै भारतीय मिडियाको अवस्थातर्फ संकेत गरेका थिए। 'चीनले भारतको २ हजार वर्ग किलोमिटर क्षेत्र नियन्त्रणमा लिएको छ, २० सैनिक जवान सहिद भइसकेका छन्।

अहिले अरुणचलमा भारतीय सेनालाई पिटेका छन्,' उनले भने 'तर, यस विषयलाई सरकारले लुकाउने, नजरअन्दाज गर्ने कोसिस गरिरहेको छ।' आम आदमी पार्टीका संयोजक अरविन्द केजरीवालले समेत चीनको मुद्दामा भाजपा सरकारमाथि प्रश्न उठाएका छन्। ओवैसी पार्टीले आफ्नो ट्वीटमा मोदी सरकार संसद्लाई अँध्यारोमा राख्ने प्रत्यन गरिरहेको र चीनका बारेमा तथ्य लुकाउन खोजेको आरोप लगाएको छ।

सार्कको गाँठो फुकाउन नयाँ बाटो खोजिँदै

काठमाडौं – दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठन (सार्क) स्थापनाको ३७ वर्षपछि पहिलो पटक आउँदो फागुनबाट सचिवालय नेतृत्व (महासचिव) विहीन हुने भएपछि अध्यक्ष राष्ट्र नेपालको नेतृत्वमा गाँठो फुकाउन नयाँ बाटो खोज्न थालिएको छ। अहिले भइरहेको अभ्यासभन्दा बाहिर गएर समस्याको समाधान खोज्न लागिएको हो।

सार्क सचिवालयमा महासचिव खाली हुने अवस्था आएपछि अध्यक्षको हैसियतमा नेपालले दक्षिण एसियाली मुलुकबीच सहकार्य गर्ने प्रतिबद्धतालाई कायम राख्दै अफगानिस्तानबाहेक बाँकी सात सदस्य मुलुकबीच सहमति गरेर नयाँ बाटो खोज्न लागेको हो।

अफगानिस्तानको तालिबान सरकारलाई अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय र कुनै पनि मुलुकले मान्यता दिएका छैनन्, जसले गर्दा सार्क सचिवालय नेतृत्वविहीन हुने अवस्था छ। अहिले सार्क सचिवालयको नेतृत्व श्रीलंकाले लिएको छ, अंग्रेजी अल्फाबेटमा 'एस' पछि अब 'ए' अर्थात् अफगानिस्तानको पालो आउँछ।

सार्कका महासचिव इसला विराकोन आफ्नो तीनवर्षे कार्यकाल पूरा गरेर फागुन तेस्रो साता कोलम्बो फर्कनेछन्। 'सार्कको चार्टरमा अहिलेको अवस्था आउँछ भन्ने कसैले अनुमान गरेको थिएन, चार्टरले कुनै मुलुकलाई हटाउने भन्ने प्रावधान उल्लेख गरेको पनि छैन,' परराष्ट्रका एक अधिकारीले भने,

बाँकी तेस्रो पृष्ठमा

विभिन्न रोगहरुको रोकथामका लागी सरोकार वालासंग एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न

पोखरिया । पर्साको पोखरिया नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको आयोजना कोरोना भाइरस लगायत विभिन्न महामारीजन्य रोगहरूको रोकथाम तथा नियन्त्रण निगरानीको लागी सरोकारवाला संग एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम आज पोखरिया नगरपालिकाको पोखरीया अस्पतालमा सम्पन भएको छ ।

एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम पोखरिया नगरपालिकाका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख कौशलेंद्र मिश्राको सभापतित्वमा भएको थियो । उक्त कार्यक्रममा पोखरिया अस्पतालका मेडिकल सुपरटेन्डेन्ट डा. संजय यादवले प्रशिक्षण दिएका थिए भने सो कार्यक्रममा पोखरिया माविका प्रधानाध्यापक ओमप्रकाश रौनियार ,नेपाल रेडक्रस सोसाइटी पोखरिया शाखाका सभापति भगवान प्रसाद कुर्मी ,स्वास्थ्य शाखाका शिव पटेल ,विश्वनाथ साह,राजेश्वर प्रसाद पटेल , पोखरिया युवा समाजका भगवान दास, लगायत नगरपालिकाका सम्पूर्ण स्वास्थ्य शाखा प्रमुखहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

सो कार्यक्रममा डेंगू , इंफ्लुंजा र का'मन कोल्ड लगायत रोगहरुबाट बच्ने उपाय र सर्ने माध्यम बारे गहन छलफल समेत गरिएको थियो।

सार्कको .....

'त्यसैले आउट अफ बक्स सोचेर काम गर्नुपर्ने हुन्छ । अध्यक्षको हैसियतमा नेपालले सार्क सचिवालयमार्फत अफगानिस्तानबाहेक अन्य सात मुलुकसँग छलफल गरिरहेको छ ।'

स्थापनादेखि नै भारत र पाकिस्तानबीचको शत्रुतापूर्ण सम्बन्धका कारण थलिएको सार्कमा कान्छो सदस्य अफगानिस्तानले अर्को ठूलो संकट खडा गरिदिएको हो । अफगानिस्तान सन् २००७ मा सदस्य बनेको थियो । सन् २०२१ अगस्टमा २० वर्षपछि अफगानिस्तानको सत्तामा तालिबान फर्कियो । त्यसको सिधा असर क्षेत्रीय संगठन सार्कमा परेको छ ।सार्क सचिवालय स्रोतका अनुसार आफू घर गएपछि सार्क सचिवालय नेतृत्वविहीन हुने अवस्था आउन सक्ने भएकाले महासचिव विराकोनले पनि अध्यक्ष नेपालसँग मिलेर गाँठो फुकाउने कोसिस गर्न थालेका छन् । मन्त्रालयको क्षेत्रीय संगठन शाखासँग समन्वय गरेर सार्क सचिवालयले महासचिव नियुक्तिको सम्बन्धमा गाँठो फुकाउन गृहकार्य गरिरहेको छ ।परराष्ट्रका एक अधिकारीका अनुसार वैकल्पिक बाटोका रूपमा अफगानिस्तानपछि बंगलादेशको क्रम आउने भएकाले त्यसमा जाने वा नेपाल सार्कको अध्यक्ष रहेको कारणले अफगानिस्तानको समस्या समाधान नभएसम्म अध्यक्षकै हैसियतमा नेपाललाई जिम्मेवारी दिने विषयमा पनि छलफल भएका छन् ।'तर नेपाल सन् २०१४ देखि सार्कको अध्यक्ष भए पनि सार्कको चार्टरमा अध्यक्षलाई कुनै विशेष अधिकार दिइएको छैन, अन्य सदस्य मुलुकको जत्तिकै कार्यक्षेत्र हुन्छ,' ती परराष्ट्रका अधिकारीले भने, 'तर नेपाल सार्कको संस्थापक मुलुक, अहिले अध्यक्ष पनि भएको र सार्क सचिवालय पनि नेपालमै रहेकाले समस्या समाधानका लागि मन्त्रालयले तीव्र गृहकार्य गरिरहेको छ ।'सार्कको इतिहासमा नेपाल सबैभन्दा लामो समय सार्कको अध्यक्ष हुने सदस्य मुलुक बनेको छ । २०१४ मा काठमाडौंमा १८ औं शिखर सम्मेलन भएयता नेपाल अध्यक्ष रहँदै आएको छ । पाकिस्तानमा दुई वर्षपछि १९ औं शिखर सम्मेलन गरेर आफ्नो अध्यक्षता हस्तान्तरण गर्ने नेपालको योजना थियो तर भारत र पाकिस्तानबीचको द्वन्द्वका कारण अध्यक्षको जिम्मेवारी पाए पनि नेपालले त्यसलाई सार्थक बनाउन सकेको छैन । नेपालले शिखर सम्मेलन गर्नका लागि पटक-पटक सदस्य राष्ट्रहरूबीच पहल गर्दै आइरहेको छ ।

'फ्लु' के हो? खोप किन लगाउने?

काठमाडौं – चिसो बढेसँगै श्वासप्रश्वाससम्बन्धी विभिन्न समस्या देखिन थाल्छन् । त्यसमध्येको एक हो इन्फ्लुएन्जा, जसलाई 'फ्लु' पनि भनिन्छ । हावाको माध्यमबाट वा मानिसहरूले संक्रमित सतह छुँदा यो सजिलै सर्छ । इन्फ्लुएन्जा 'ए र इन्फ्लुएन्जा 'बी' ले तुलनात्मक रूपमा बढी संक्रमण फैलाउने गर्छन् । नेपालमा विशेषगरी जेठदेखि भदौ र पुसदेखि चैतसम्म बढी बिरामी देखिन्छन् ।

स्केच : फ्रिपिक डट कम

फ्लु शिशुदेखि वयस्क, अधबैंसे र ज्येष्ठ नागरिक गरी सबै उमेर समूहका मानिसलाई लाग्न सक्छ। फ्लु भएका मानिसले खोक्दा र हाच्छिउँ गर्दा भाइरस सार्न सक्छन् । बिरामीले खोक्दा, हाच्छिउँ गर्दा, बोल्दा आएका छिटा अर्को नजिकका मानिसको नाक वा मुखमा पर्न सक्छ ।

त्यसैगरी भाइरस भएको कुनै सामान छोएर आफ्नो मुख वा नाक छुँदा पनि मानिसलाई फ्लु लाग्न सक्छ, जस्तै ढोकाको चुकुल, टेबुल, अथवा संक्रमित व्यक्तिको फोहर हात ।

विश्व स्वास्थ्य संगठनका अनुसार हरेक वर्ष २ लाख ९० हजारदेखि ६ लाख ५० हजारसम्म मानिसको फ्लुबाट मृत्यु हुने गरेको पाइएको छ । फ्लुले सामान्यदेखि जटिल खालका जोखिम निम्त्याउन सक्छ ।

यसका लक्षण के-के हुन् ?

ज्वरो, खोकी, घाँटी दुख्नु, टाउको दुख्नु, रुघा लाग्ने, नाक बग्ने वा बन्द हुने, जीउ दुख्ने आदि लक्षण हुन सक्छन् ।

फ्लुले कसैलाई धेरै गलाउन सक्छ भने केहीलाई सबै लक्षण देखा नपर्न सक्छ र त्यति कमजोर पनि पार्दैन ।

बिरामी पर्न सक्नेमा धेरैजसो ६५ वर्षभन्दा माथिका अथवा स्वास्थ्य अवस्था राम्रो नभएका जस्तै मधुमेह, हृदय रोग, दम अथवा मिर्गौला रोग लागेका वा गर्भवती महिला पर्छन् र ५ वर्षमुनिका केटाकेटी पनि जोखिम समूहभित्र पर्छन् ।

धेरैजसो मानिसले फ्लुको संकेत देखिएको ५ देखि ७ दिनसम्म फ्लु सार्न सक्छन् । गम्भीर बिरामी अथवा बालबालिकाले फ्लु लामो समयसम्म सार्न सक्छन् ।

संक्रामक रोग विशेषज्ञ डा. अनुप सुवेदीका अनुसार मास्क लगाउने, स्यानिटाइजर प्रयोग गर्ने, साबुन पानीले पटक-पटक हात धुने गर्दा पनि फ्लुबाट धेरै हदसम्म बच्न सकिन्छ ।

कस्तो बेला अस्पताल जाने?(बालबालिकाको हकमा)

छिटो-छिटो सास फेरेमा वा सास फेर्न अप्ठ्यारो भएमा

छाला नीलो वा खैरो देखिएमा

लगातार र चिन्ताजनक रूपमा बान्ता गरेमा

फ्लुका लक्षणमा सुधार आए पनि ज्वरो र नराम्रो खोकी लागिराखेमा

नबिउँझिने वा कुराकानी नगरेमा पर्याप्त झोलकुरा नखाएमा

फकाउन नसक्ने गरी झर्को मानेमा

कस्तो बेला अस्पताल जाने?(वयस्कको हकमा)

सास फेर्न गाह्रो भएमा वा छिटो-छिटो सास फेरेमा

छाती वा पेटमा दुखाइ वा दबाब भएमा

एक्कासि रिंगटा लागेमा

लगातार र चिन्ताजनक रूपमा बान्ता गरेमा

फ्लुका लक्षणमा सुधार आए पनि ज्वरो र नराम्रो खोकी लागिरहेमा

फ्लुविरुद्धको खोप के हो?

शुक्रराज ट्रपिकल तथा सरुवा रोग अस्पतालका रिसर्च युनिटका संयोजक तथा संक्रामक रोग विशेषज्ञ डा. शेरबहादुर पुनले फ्लुविरुद्धको खोपले यसबाट हुने जटिलतातिर जाने सम्भावना कम गर्न मद्धत गर्ने बताउँछन् । उनले विशेषगरी बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक,दीर्घरोगी, गर्भवती महिलालाई सिकिस्त बनाउने सम्भावना अरुभन्दा बढी भएकाले खोप लगाउन आवश्यक हुने बताए । फ्लुविरुद्धको खोप शतप्रतिशत प्रभावकारी नभए पनि यसले जटिलता निम्त्याउन दिँदैन । जस्तै यसले अस्पताल भर्ना हुने दर र मृत्यु हुने दरमा उल्लेखनीय रूपमा कमी ल्याउँछ ।

अमेरिकाको सेन्टर फर डिजिज कन्ट्रोल एन्ड प्रिभेन्सन (सीडीसी)ले ६ महिना र त्यो भन्दा माथिका सबैलाई यो खोप सिफारिस गरेको छ । यो खोपले फ्लु हुने सम्भावनालाई घटाउँछ। साथै यसले फ्लुबाट हुने गम्भीर बिमारीलाई पनि घटाउनु र अस्पताल भर्ना हुने सम्भावनालाई धेरै हदसम्म घटाउने मद्धत गर्छ । ६ महिनादेखि ८ वर्ष सम्मका बालबालिकालाई फ्लु खोपको दुई डोज आवश्यक रहन्छ ।

पहिलो खोपको मात्रा दिइएको ४ हप्ताको अन्तरालमा अर्को मात्राको खोप दिइन्छ। त्यसपछि उनीहरूलाई वार्षिक एउटा मात्र खोप दिए पुग्छ । ६ महिनामाथिका स्वस्थ्य व्यक्तिहरूले पनि फ्लूको खोप लगाउन सक्छन् । दम, क्यान्सर तथा क्यान्सर उपचार गराइरहेका, सीओपीडी भएका, मुटु रोग, सिस्टिक फाइब्रोसिस, मधुमेह, मस्तिष्क तथा स्नायु प्रणालीसँग सम्बन्धित समस्या भएका, एचआईभी, मिर्गौला तथा कलेजो रोग भएका, मोटोपन भएका व्यक्तिलाई फ्लुको संक्रमणबाट हुने जटिलतालाई रोक्न धेरै मद्धत गर्छ ।

डा. सुवेदी भन्छन्, 'लगाउन सक्ने ६ महिनादेखि माथिका सबैले फ्लुविरुद्धको खोप लगाउँदा हुन्छ र जोखिम समूहमा पर्नेले प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ ।

यसले अस्पताल भर्ना हुने दर र मृत्यु हुने दर घटाउन सक्छ । खोप लगाउँदा पनि संक्रमण नहुने भन्न सकिन्न तर जटिलताको सम्भावना एकदम न्यून हुन्छन् ।'

उनले नेपालमा फ्लुको तथ्यांक राख्न सकिए सजिलो हुने बताउँछन् । उनी भन्छन्, 'अमेरिकामा औसत वार्षिक ३० हजार र संक्रमण बढी भएका वर्षमा ५० देखि ६० हजारजनासम्मको फ्लुबाट मृत्यु हुन्छ । काठमाडौंको एउटा अस्पतालको आईसीयूमा हरेक वर्ष ७ देखि ८ जनाको फ्लूबाट मृत्यु हुने गरेको मेरो अनुभव छ । तथ्यांक नभएकाले यति नै छन् भनेर अनुमान लगाउन गाह्रो छ ।'

के हरेक वर्ष फ्लुविरुद्धको खोप लगाउन आवश्यक छ ?

फ्लु भाइरस धेरै छिटो उत्परिवर्तित हुन्छन् । अघिल्लो वर्ष लगाएको खोपले यो वर्ष सुरक्षा प्रदान नगर्न सक्छ । हरेक वर्ष फ्लुका खोप बन्छन् । खोप लगाउँदा एन्टिबडी बनाउँछ जसले भाइरसबाट सुरक्षा प्रदान गर्छ । तर बिस्तारै एन्टिबडी लेभल घट्दै जान सक्छ । त्यसैले हरेक वर्ष फ्लुको खोप लगाउन जरुरी देखिन्छ ।

क-कसलाई यो खोप लगाउन सिफारिस गरिएको छ ?

२ वर्षमुनिका बालबालिका

५० वर्षमाथिका व्यक्ति

स्वास्थ्यकर्मी

गर्भवती महिला तथा फ्लु सिजनमा गर्भधारण गर्न चाहिने महिला

कमजोर रोगप्रतिरोधी क्षमता भएका व्यक्ति

६ महिनादेखि १८ वर्ष उमेरका व्यक्ति जसले एस्पिरिन र सेलिसेलेटजस्ता औषधि लिइरहेका व्यक्ति

दम, मुटु रोग, मिर्गौला रोग, कलेजो रोग तथा मधुमेह आदि रोग भएका

४० भन्दामाथि बडी मास इन्डेक्स भएका व्यक्ति

खोपको मूल्य कति पर्छ ?

नेपालमा सरकारी स्तरबाट यो खोप उपलब्ध छैन । नेपालमा निजी तवरबाट यो खोप उपलब्ध छ । फ्लुविरुद्धको खोप हाल २८ सयदेखि ३ हजार ५ सय रुपैयाँसम्ममा पाइन्छ । विभिन्न औषधि उत्पादक कम्पनीका खोप अहिले बजार उपलब्ध छन् । जसमध्ये सानोफी, फाइजर र एबोट प्रमुख हुन् ।

महिला.......

आर्थिक रूपले विपन्न वर्गलाई यो सेवा उपलब्ध गराउने भनेको थियो । न्यायमा पहुँच हुन नसक्नुमा आर्थिक अवस्था मात्र कारक तत्त्व होइन भन्ने ठहर भैसकेको छ । केही ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन-२०७२ ले घरेलु हिंसा तथा लैंगिक हिंसाबाट पीडित व्यक्तिलाई पनि निःशुल्क कानुनी सहायता उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरेको छ ।

यसका लागि जिल्ला कानुनी सहायता समितिमा दरखास्त दिनुपर्छ । कानुनी सहायता प्राप्त गर्न चाहने व्यक्ति स्वयं दरखास्त फारम भर्न नजान्ने वा समितिको कार्यालयमा आई दरखास्त फारम भर्न नसक्ने अवस्था रहेछ भने निजले पत्याएका अन्य व्यक्तिले समितिमा दरखास्त दिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसरी घरेलु हिंसा तथा लैंगिक हिंसाबाट पीडित व्यक्ति जोकोहीले तथा वार्षिक आम्दानी ४० हजार रुपैयाँभन्दा कम भएका वा द्वन्द्वपीडित महिलाले निःशुल्क कानुनी सहायता प्राप्त गरी लाभ लिन सक्ने व्यवस्था गरिएको भए पनि ग्रामीण क्षेत्रका लक्षित समूह यसबाट यथेष्ट रूपमा लाभान्वित हुन सकिरहेका छैनन् । यस्ता पक्षप्रति राज्यका संयन्त्रहरू संवेदनशील हुनु जरुरी छ । नेपालमा कुनै पनि क्षेत्रमा नीति, ऐन र कानुन अभावभन्दा पनि तिनको कार्यान्वयन पक्ष कमजोर हुने गरेको छ । लैंगिक हिंसा प्रभावित ग्रामीण क्षेत्रका महिला तथा बालिकालाई केन्द्रमा राखी छिटोछरितो र प्रभावकारी रूपले मनोसामाजिक सेवा, सुरक्षा र संरक्षण, चिकित्सा सहायता तथा कानुनी सेवा, सीपमूलक तालिम तथा आयआर्जनमा सहयोग लगायतमा ध्यान नदिएसम्म कानुन जतिसुकै राम्रो बनाए पनि त्यो निष्प्रभावी नै भइरहन्छ ।

समाजमा विद्यमान पितृसत्तात्मक मूल्य र मान्यताहरू, चरम गरिबी, शिक्षा र चेतनाको कमी, बाल-विवाह, बहुविवाह तथा संस्कृति र परम्पराहरू महिला सशक्तीकरणका बाधकका रूपमा छन् । यसर्थ राज्यले महिलाको शरीर, सम्पत्ति, श्रम र सत्ता (चार 'स') माथिको अधिकार सुनिश्चित गर्नुपर्छ । कानुनबारे महिलालाई जानकारी गराउनुपर्छ । कानुनहरू प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गरिनुपर्छ । महिला हिंसाका सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्न दक्ष महिला प्रहरी, महिला कानुन व्यवसायी, अदालतमा गोप्य इजलास र महिला न्यायाधीश चाहिन्छन् । नत्र महिलाले जतिसुकै आँट गरेर पीडा सार्वजनिक गरे पनि उल्टो पीडित हुने स्थिति बन्छ । पितृसत्तात्मक सोचमा परिवर्तन ल्याउन महिला पनि प्रतिबद्ध हुनुपर्छ । नेपालले गरेका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता, संवैधानिक व्यवस्था तथा सर्वोच्च अदालतबाट भएका आदेशहरूका सन्दर्भमा महिला हिंसा नियन्त्रणसँग सम्बन्धित विद्यमान कानुनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनुपर्छ ।साभार : कान्तिपुर

ताराखसे पोखरी : ईतिहास छ, पानी छैन

टीकाप्रसाद भट्ट

रामेछाप – नाम ताराखसे पोखरी तर पानी छैन । पहिले जहिल्यै पानी हुन्थ्यो । सुख्खाका कारण विगत २० वर्षयता उक्त पोखरीमा पानीको थोपै छैन । आफ्ना पुर्खाको भनाइअनुसार करिब २ सय ५० वर्षअघि तारा खसेर बनेको उक्त खाडलमा पानी जमेपछि उक्त पोखरी बनेको थियो ।

८० वर्षीय दीपबहादुर कार्कीका अनुसार तारा खसेर बनेको पोखरी भएकाले त्यस खाडललाई स्थानीयले ताराखसे पोखरीको नामले चिन्ने गरेका छन् ।

'जिल्ला सदरमुकाम रामेछाप हुँदा त्यहि बाटो हिँड्नेले पोखरीको सङ्लो पानी खाने गरेको म आफैंले देखेको थिएँ' कार्की भन्छन् 'हिमगंगा साँघुटारतिर व्यापारको सामान बोकेर हिँड्ने भरियाले पोखरीकै आसपास खाना बनाएर खाने गर्थे । पोखरी जंगलको बिचमा रहेकाले स्थानीयले फोहोरमैला गर्ने मौका पाउँदैनथे । गाइवस्तु चराउन जानेले पनि त्यहिँको पानी खाएर तिर्खा मेटाउँथे ।'साविक ओखेनी गाविसका पूर्वअध्यक्ष चन्द्रबहादुर खड्काले ताराखसे पोखरीलाई ठूलो बनाउने भन्दै डोजर लगाएपछि पोखरीमा परापूर्व कालदेखि जम्मा भएको पानी चुहियो । फेरि जम्मा नै भएन ।

पोखरीलाई विस्तार गर्दा पानी अडिएको भाग काटियो, विस्तार भएको क्षेत्रमा धाँधर (छिद्र) भेटिएकाले पानी जम्मा गर्न नसकिएको वडाअध्यक्ष समिर कार्कीले बताए । कार्कीका अनुसार २०६५ सालपछि पोखरीमा अलिकति पनि पानी छैन ।

ऐतिहासिक उक्त ताराखसे पोखरी झन्डै १ हजार ८ मिटर उचाईमा रहेको छ । उक्त पोखरीमा पानी भरेर पर्यटकीय स्थानको रुपमा विकास गर्ने योजना रामेछाप नगरपालिकाले अघि सारेको छ । नगरपालिकाले करिब १३ करोड रुपैयाँको लागतमा डीपीआर निर्माण भएको छ । तर डीपीआरबमोजिमको काम गरेर पोखरीलाई पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गर्ने योजना भने अझै अलपत्र छ ।

कार्कीका अनुसार रामेछाप नगरपालिकाले करिब २९ लाख रुपैयाँ खर्चेर पोखरीको वरिपरी पर्खाल लगाएको छ । अब झन्डै ६० लाख रुपैयाँ खर्चिने हो भने पोखरीमा पानी जम्मा गर्न सकिने अवस्था रहेको कार्कीले बताए । झन्डै ३ मिटर गहिरो उक्त पोखरीमा पानी जमाउन सके आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकलाई जलविहारको व्यवस्था गरेर आकर्षित गर्ने योजना रहेको कार्कीले बताए ।

ताराखसे पोखरी क्षेत्र त्यसै पनि सौन्दर्यले भरिएको छ । हरियाली जंगलको बिचमा रहेको उक्त स्थानबाट महालङ्गुर हिमश्रृंखला प्रस्ट देखिन्छ । गर्मी मौसममा धेरैको रोजाइमा पर्ने उक्त क्षेत्रमा वनभोज खाने, पर्यपर्यटन गर्ने बढेका छन् । पोखरी नजिकै रहेको महादेवको मन्दिरमा समेत दर्शनार्थी बढेका छन् ।